

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

П'ЯТА СЕКЦІЯ

**СПРАВА «ГУСЕВ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF GUSEV v. UKRAINE)**

(Заява № 25531/12)

РІШЕННЯ

П. 1 ст. 6 (цивільний аспект) • Справедливий розгляд справи та змагальність судового процесу • Зміна правової кваліфікації позову заявника апеляційним судом • Відсутність чітких підстав для зміни правової кваліфікації, а також подальшої можливості у заявника подати докази та відповідні аргументи

Ст. 1 Першого протоколу до Конвенції • Мирне володіння своїм майном • Відповідно до національного законодавства заявник має право звернутися за переглядом справи з огляду на висновок Суду за п. 1 ст. 6 • Немає необхідності в окремому розгляді скарги

СТРАСБУРГ

14 січня 2021 року

ОСТАТОЧНЕ

14.04.2021

Це рішення набуло статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції. Його текст може підлягати редакційним виправленням.

У справі «Гусев проти України»

Європейський суд з прав людини (П'ята секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:

Сіофра О'Лірі (*Síofra O'Leary*), Голова,
Ганна Юдківська (*Ganna Yudkivska*),
Йован Ілієвський (*Jovan Ilievski*),
Ладо Чантурія (*Lado Chanturia*),
Івана Желіч (*Ivana Jelić*),
Арнфінн Бордсен (*Arnfinn Bårdsen*),
Маттіас Гуйомар (*Mattias Guyomar*), судді,

та Віктор Соловейчик (*Victor Soloveytchik*), Секретар секції,

з огляду на:

заяву (№ 25531/12), яку 10 жовтня 2011 року подав до Суду проти України на підставі статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) громадянин України, пан Микола Васильович Гусев (далі – заявник);

рішення повідомити Уряд України (далі – Уряд) про скарги заявника за пунктом 1 статті 6 Конвенції щодо тривалості та несправедливості провадження у його справі, а також його скарги за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції;

зауваження сторін;

після обговорення за зачиненими дверима 01 грудня 2020 року

постановляє таке рішення, що було ухвалено у той день:

ВСТУП

1. Справа стосується скарг заявника за пунктом 1 статті 6 Конвенції на тривалість та несправедливість цивільного провадження у його справі та пов'язаної скарги заявника за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції.

ФАКТИ

2. Заявник народився у 1945 році та проживає у м. Кременчук. Заявника представляла пані Ю. Гусева, юрист, яка практикує у м. Дніпро.

3. Уряд представляв його Уповноважений, пан І. Ліщина.

4. Факти справи, надані сторонами, можуть бути узагальнені таким чином.

5. У липні 1998 року чотири особи викрали сина заявника. Після того, як викрадачі почали вимагати від заявника викуп у розмірі 350 000 доларів США, він звернувся за допомогою до місцевого відділу міліції. Працівники міліції запропонували йому самостійно знайти гроші і запевнили, що у момент передачі грошей викрадачам

вони їх затримують і повернуть йому гроші. Зібравши із різних джерел лише 287 000 доларів США, заявник передав гроші працівникам міліції, які склали їхній опис і повернули заявнику, який потім мав передати їх викрадачам під наглядом працівників міліції. Заявник також надав три автомобілі та два гвинтокрили, які мали бути використані під час операції працівників міліції.

6. 11 липня 1998 року за вказівкою викрадачів заявник сів на потяг. Його супроводжували вісім працівників міліції. У вказаному викрадачами місці і за погодженням працівників міліції він викинув із потягу сумку, в якій знаходилися гроші. Операція працівників міліції із затримання викрадачів не вдалася, і викрадачі забрали сумку (в якій було 277 000 доларів США – ще 10 000 доларів США випали із сумки, коли її викидали з потягу; згодом ці кошти були зібрані працівниками міліції і повернуті заявнику), сховали її в іншому місці в тому самому районі та втекли. За декілька днів вони повернулися до схованки і забрали гроші, які згодом витратили. 15 липня 1998 року вони звільнили сина заявника.

7. У 2002 році викрадачів затримали та 26 квітня 2004 року у своєму вирокі Автозаводський районний суд міста Кременчука (далі – районний суд) визнав їх винними та обрав їм покарання у виді позбавлення волі на різні строки. Районний суд встановив, *inter alia*, що заявник зібрав гроші для сплати викупу за пропозицією працівників міліції та викинув їх із потяга за погодженням працівників міліції, які його супроводжували. Однак під час передачі заявником грошей викрадачі скористалися недбало і нечітко спланованою операцією працівників міліції із їхнього затримання та неузгодженістю дій працівників міліції під час цієї операції, забрали гроші заявника, сховали їх і втекли. Суд залишив без розгляду позов про відшкодування шкоди, поданий заявником проти Міністерства внутрішніх справ України та Державного казначейства України, зазначивши, що в кримінальному провадженні працівники міліції не була ані підсудними, ані цивільними відповідачами, і заявник міг подати позов в межах окремого цивільного провадження. Позов про відшкодування шкоди, поданий заявником проти викрадачів, також був залишений без розгляду, оскільки він подав його не дотримавшись процесуальних вимог.

8. 03 грудня 2004 року Апеляційний суд Полтавської області (далі – апеляційний суд) залишив цей вирок без змін.

9. У березні 2005 року заявник звернувся до районного суду з цивільним позовом проти Міністерства внутрішніх справ України та Державного казначейства України, вимагаючи відшкодування шкоди, завданої йому внаслідок помилок, допущених працівниками міліції під час організації та проведення операції із затримання викрадачів, внаслідок чого вони втекли з його грошима.

10. Під час провадження позовні вимоги заявника декілька разів частково задовольнялися, у тому числі двічі апеляційним судом, рішення якого ґрунтувалися на статті 440 Цивільного кодексу України 1963 року (в якій зазначалося, що шкода, заподіяна особі або її майну, підлягає відшкодуванню особою, яка заподіяла шкоду, в повному обсязі, за винятком випадків, передбачених законодавством). Однак згодом відповідні судові рішення скасовувалися, а справа направлялася на новий розгляд, оскільки суди не дійшли спільної думки, чи повинна була справа розглядатися на підставі положень цивільного або адміністративного законодавства. Зрештою, 22 червня 2010 року апеляційний адміністративний суд постановив, що справу слід розглядати відповідно до положень цивільного законодавства.

11. Після цього 17 листопада 2010 року районний суд задовольнив позов. Посилаючись на вирок від 26 квітня 2004 року, суд встановив, що викрадачі заволоділи грошима заявника в результаті недбало та нечітко спланованої операції працівників міліції із затримання викрадачів і неузгодженості дій працівників міліції. Спочатку передавши гроші працівникам міліції, а потім, за їхньою вказівкою, викрадачам, заявник мав право очікувати, що працівники міліції захистять його майно. Однак з огляду на те, що операція працівників міліції – метою якої було затримання викрадачів (а не передача їм грошей) – не вдалася з вини працівників міліції, заявник мав право вимагати від держави відшкодування шкоди, адже якби операція працівників міліції була успішною, гроші залишились б у нього. До того ж згідно з національним законодавством обов'язок пошуку коштів для проведення операції із розшуку та затримання злочинців був покладений на працівників міліції.

12. Суд також зазначив, що відповідачі не спростували аргументів стосовно їхньої відповідальності за проведення невдалої операції із затримання викрадачів і збереження грошей заявника. Суд посилався на статтю 440 Цивільного кодексу України 1963 року та аналогічне положення Цивільного кодексу України 2003 року (стаття 1166), згідно з яким шкода, завдана майну особи неправомірними рішеннями, діями чи бездіяльністю, відшкодовувалася в повному обсязі особою, яка її завдала. Суд також зазначив, що відповідно до статті 1167 Цивільного кодексу України 2003 року заявник мав право на отримання відшкодування за завдану йому моральну шкоду. Насамкінець, суд послався на статтю 56 Конституції України щодо права на відшкодування шкоди, завданої державою, чи органом місцевого самоврядування, чи їх посадовими або службовими особами (див. пункт 16).

13. Таким чином, суд дійшов висновку про доведення заявником того, що працівники міліції проявили бездіяльність і непрофесіоналізм під час підготовки та проведення операції із затримання викрадачів і

збереженні його грошей. Отже, він мав право на відшкодування за рахунок держави завданої йому шкоди; тому суд присудив йому 2 198 188,90 українських гривень (далі – грн) (еквівалент 277 000 доларів США на відповідний момент) в якості відшкодування матеріальної шкоди, якої зазнав заявник, і 150 000 грн (еквівалент 13 886 доларів США) в якості відшкодування моральної шкоди, які мали бути сплачені Державним казначейством України.

14. 21 лютого 2011 року за апеляційною скаргою відповідачів апеляційний суд підтримав фактологічні висновки районного суду, додавши, що було встановлено і не заперечувалося сторонами висловлення працівниками міліції заявнику запевнення, що під час операції працівників міліції викрадачі будуть затримані, а гроші – повернуті йому, що викрадачі встигли втекти разом з грошима та згодом витратити їх. Суд також посилався на статтю 440 Цивільного кодексу України 1963 року і, крім того, на частину першу статті 1177 Цивільного кодексу України 2003 року, яка на момент подій передбачала, що шкода, заподіяна майну особи внаслідок злочину, відшкодовувалася державою, якщо не було встановлено особу, яка вчинила злочин або якщо вона була неплатоспроможною. Потім суд вказав на неврахування районним судом того, що особи, які заволоділи грошима заявника, були встановлені, їхня неплатоспроможність доведена не була, і був відсутній причинно-наслідковий зв'язок між діями працівників міліції та шкодою, завданою злочинцями. Таким чином, суд дійшов висновку, що районний суд безпідставно задовольнив позов заявника; з цих підстав суд скасував рішення від 17 листопада 2010 року та відмовив у задоволенні позову заявника.

15. Після подання касаційної скарги заявником (сторони не надали її копію) своєю ухвалою від 25 липня 2011 року Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних та кримінальних справ залишив без змін рішення від 21 лютого 2011 року. Зокрема, Суд зазначив, що заявник просив скасувати рішення від 21 лютого 2011 року та залишити без змін рішення від 17 листопада 2010 року, мотивуючи це тим, що апеляційний суд порушив норми процесуального права та неправильно застосував норми матеріального права. Однак, на думку суду, доводи заявника цього не підтвердили і не спростували висновки апеляційного суду.

ВІДПОВІДНА НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА

16. Стаття 56 Конституції України (1996 року) передбачає, що кожен має право на відшкодування за рахунок держави або органів місцевого самоврядування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів державної влади, органів місцевого

самоврядування, їх посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень.

17. Стаття 440 Цивільного кодексу України (1963 року) передбачала, *inter alia*, що шкода, заподіяна особі або майну громадянина, відшкодовується особою, яка заподіяла шкоду, за винятком випадків, передбачених законодавством.

18. Стаття 1166 Цивільного кодексу України (2003 року) передбачає, *inter alia*, що шкода, завдана неправомірними рішеннями, діями чи бездіяльністю майну особи, відшкодовується в повному обсязі особою, яка її завдала.

Стаття 1167 Кодексу передбачає, *inter alia*, що моральна шкода, завдана особі неправомірними рішеннями, діями чи бездіяльністю, відшкодовується особою, яка її завдала.

Частина перша статті 1177 Кодексу на момент подій передбачала, що майнова шкода, завдана майну особи внаслідок злочину, відшкодовувалася державою, якщо не було встановлено особу, яка вчинила злочин, або якщо вона була неплатоспроможною. Частина друга статті 1177 також передбачала, що умови та порядок відшкодування майнової шкоди, завданої майну особи, яка потерпіла від злочину, встановлювалися законом.

19. Стаття 423 Цивільного процесуального кодексу України (2004 року) передбачає, що рішення, постанови чи ухвали суду, якими закінчено розгляд справи, що набрали законної сили, можуть бути переглянуті за виключними обставинами, у тому числі за висновком міжнародної судової установи, юрисдикція якої визнана Україною, про встановлення порушення Україною міжнародних зобов'язань у зв'язку з відповідним рішенням, постановою чи ухвалою.

ПРАВО

I. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ ПУНКТУ 1 СТАТТІ 6 КОНВЕНЦІЇ

20. Заявник скаржився, прямо або по суті, за пунктом 1 статті 6 Конвенції на надмірну тривалість та несправедливість цивільного провадження у його справі. Відповідна частина пункту 1 статті 6 Конвенції передбачає:

«Кожен має право на справедливий розгляд його справи упродовж розумного строку ... судом, ... який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру ...»

А. Справедливість провадження

1. Доводи сторін

21. Уряд стверджував, що районний суд помилково застосував статті 1166 та 1167 Цивільного кодексу України, оскільки незаконних рішень, дій чи бездіяльності працівників міліції встановлено не було. Рішенням від 21 лютого 2011 року апеляційний суд виправив помилки, допущені районним судом. Згодом касаційний суд залишив без змін останнє рішення, вказавши, що воно відображало обставини справи та відповідало вимогам національного законодавства. Таким чином, відбувся справедливий судовий розгляд справи заявника у сенсі пункту 1 статті 6 Конвенції.

22. Заявник підтримав свою скаргу, посилаючись на бездіяльність працівників міліції під час проведення операції і доводив, що у рішенні від 17 листопада 2010 року районний суд законно застосував статті 1166 та 1167 Цивільного кодексу України 2003 року та задовольнив його позов, а рішення від 21 лютого 2011 року (залишене без змін 25 липня 2011 року), яким було відмовлено у задоволенні його позову, було незаконним.

2. Оцінка Суду

(а) Прийнятність

23. Суд зазначає, що ця скарга не є ні явно необґрунтованою, ні неприйнятною з будь-яких інших підстав, перелічених у статті 35 Конвенції. Отже, вона має бути визнана прийнятною.

(b) Суть

24. Суд повторює, що до компетенції Суду не належить розгляд стверджуваних помилок щодо питань факту або права, яких припустилися національні суди, якщо тільки такі помилки не порушили права та свободи, що охороняються Конвенцією, – наприклад, як виняток, можна стверджувати, що помилки становлять несумісну зі статтею 6 Конвенції «несправедливість». Суд не має діяти як четверта інстанція, а тому не ставитиме оцінку національних судів під сумнів на підставі пункту 1 статті 6 Конвенції, якщо їхні висновки не можна вважати свавільними або явно необґрунтованими (див. рішення у справі «Бочан проти України (№ 2)» [ВП] (*Bochan v. Ukraine (no. 2)* [GC], заява № 22251/08, пункт 61, ЄСПЛ 2015).

25. Крім того, Суд повторює, що у рішеннях національних судів мають належним чином бути викладені підстави, на яких вони ґрунтуються. Ступінь застосування цього обов'язку обґрунтовувати рішення може змінюватися залежно від характеру рішення та має визначатись у контексті обставин справи. Цей обов'язок не вимагає

детальної відповіді на кожен аргумент, висунутий скаржником, а передбачає, що сторони судового провадження можуть розраховувати на отримання конкретної та чіткої відповіді на аргументи, які є вирішальними для результату цього провадження (див. рішення у справі «Морейра Феррейра проти Португалії (№ 2)» [ВП] (*Moreira Ferreira v. Portugal (no. 2)* [GC], заява № 19867/12, пункт 84, ЄСПЛ 2017 (витяги) та наведені у ньому посилання). Отже, рішення національного суду не може вважатися свавільним настільки, щоб завдати шкоду справедливості судового розгляду, якщо для цього відсутні підстави або якщо наведені причини ґрунтуються на явній помилці факту чи права, допущений національним судом, що призведе до «відмови у правосудді» (там само, пункт 85).

26. Суд також нагадує, що принципи змагальності та рівності сторін, які тісно пов'язані між собою, є основоположними компонентами концепції «справедливого судового розгляду» у розумінні пункту 1 статті 6 Конвенції. Вони вимагають «справедливого балансу» між сторонами: кожній стороні має бути надана розумна можливість представити свою справу за таких умов, що не ставлять його в явно гірше становище порівняно з його опонентом (див. рішення у справах «Авотінш проти Латвії [ВП] (*Avotiņš v. Latvia*) [GC], заява № 17502/07, пункт 119 та інші посилання, ЄСПЛ 2016 та «Регнер проти Чехії» [ВП] (*Regner v. the Czech Republic*) [GC], заява № 35289/11, пункт 146, від 19 вересня 2017 року). До того ж право на змагальний судовий процес, у принципі, означає надання сторонам можливості ознайомлюватися та коментувати всі надані докази або подані зауваження з метою впливу на рішення суду. Крім того, сторони повинні мати можливість подати будь-які докази, необхідні для того, аби їхні вимоги задовольнили (див. рішення у справі «Клінік дез Акація та інші проти Франції» (*Clinique des Acacias and Others v. France*), заява № 65399/01 та 3 інші, пункти 36 – 43, від 13 жовтня 2005 року). До того ж суд, який розглядає справу, повинен сам дотримуватися принципу змагальності, наприклад, якщо він розглядає справу на підставі обґрунтування або заперечення, висловленого ним за власною ініціативою (див. рішення у справі «Чепек проти Чехії» (*Čepěk v. the Czech Republic*), заява № 9815/10, пункти 45 та 51 – 60, від 05 вересня 2013 року).

27. Повертаючись до цієї справи, Суд зазначає, що в остаточному вирокі від 26 квітня 2004 року суд, який розглядав кримінальну справу, встановив, що викрадачі заволоділи грошима заявника у зв'язку з недбало і нечітко спланованою операцією працівників міліції та неузгодженістю їхніх дій під час її проведення (див. пункт 7). Позов про відшкодування шкоди, поданий заявником проти Міністерства внутрішніх справ України та Державного казначейства України, був залишений без розгляду судом, який розглядав кримінальну справу та

який зазначив, що заявник міг подати такий позов у межах окремого цивільного провадження (там само). У зв'язку з цим заявник згодом подав цивільний позов проти Міністерства внутрішніх справ України на підставі положень Цивільного кодексу України, що стосуються загальних деліктних (позадоговірних) відносин, вважаючи, що його працівники були безпосередньо відповідальні за завдану йому шкоду.

28. Суд також зазначає, що, хоча спочатку справа декілька разів направлялася на новий розгляд, право заявника на отримання відшкодування за рахунок держави як таке не оскаржувалося, однак суди декілька разів частково задовольняли його позовні вимоги, у тому числі їх двічі задовольняв апеляційний суд. Суди не дійшли спільної думки лише щодо застосовних правових положень (цивільного чи адміністративного законодавства; див. пункт 10). Після останнього направлення справи на новий розгляд 22 червня 2010 року на підставі статей 1166 та 1167 Цивільного кодексу України 2003 року районний суд у своєму рішенні від 17 листопада 2010 року знову задовольнив позов заявника про відшкодування Міністерством внутрішніх справ України шкоди відповідно до положень щодо загальних деліктних (позадоговірних) відносин (див. пункти 11 – 13), оскільки, як вбачається, були встановлені недбалість працівників міліції, причинно-наслідковий зв'язок і заподіяна шкода.

29. Однак апеляційний суд – не оскаржуючи фактологічних висновків судів, які розглядали кримінальну справу, та районного суду стосовно неналежного виконання службових обов'язків працівниками міліції і завданої шкоди – вважав, що відповідного причинно-наслідкового зв'язку, вирішив змінити правову кваліфікацію цивільного позову заявника та розглянув його відповідно до іншої норми – статті 1177 Цивільного кодексу України, яка передбачала особливий вид об'єктивної відповідальності держави за шкоду, завдану невстановленими або неплатоспроможними особами, які вчинили злочин не існувало (див. пункт 14).

30. Хоча, звичайно, саме національні суди повинні визначати правильну правову кваліфікацію позовів на підставі національного законодавства, це має відбуватися із дотриманням принципу справедливого судового розгляду, який передбачає надання належного обґрунтування принаймні стосовно питань, які є вирішальними для результату розгляду справи. Однак у цій справі апеляційний суд, як вбачається, фактично ухвалив рішення за позовом, який не був поданий заявником, оскільки заявник не вимагав відшкодування як потерпілий від злочину у зв'язку з тим, що винні у викраденні особи були невстановлені або неплатоспроможні, що становило підставу для звернення за відшкодуванням шкоди за рахунок держави відповідно до особливого порядку відшкодування потерпілим від злочину, передбаченого статтею 1177 Цивільного кодексу України. Натомість

заявник подав звичайний позов на підставі положень щодо загальних деліктних (позадоговірних) відносин проти Міністерства внутрішніх справ України, вимагаючи відшкодування шкоди, завданої в результаті недбалого або нечіткого планування операції його працівниками. На думку Суду, така далекоюсяжна зміна правової кваліфікації поданого заявником позову вимагала наведення чітких аргументів принаймні щодо співвідношення положень щодо загальних деліктних (позадоговірних) відносин та положень про особливу відповідальність держави за статтею 1177 Цивільного кодексу України. Однак таких аргументів наведено не було.

31. Крім того, апеляційний суд, вочевидь, не врахував, що питання факту та права, які стосувалися статті 1177 Цивільного кодексу України, дуже відрізнялися від тих, на яких ґрунтувався позов заявника. Зокрема, хоча поданий та обґрунтований заявником позов вимагав надання доказів неналежного виконання службових обов'язків працівниками міліції та наявності причинно-наслідкового зв'язку між такими діями і завданою шкодою, відповідно до статті 1177 Цивільного кодексу України заявник, вочевидь, мав довести, що він зазнав шкоди внаслідок злочинних дій, а винні особи були невстановлені або неплатоспроможні. Оскільки правову кваліфікацію позову заявника було змінено рішенням апеляційного суду, з точки зору основоположних вимог справедливого судового розгляду та принципу змагальності було важливо надати заявнику можливість подати докази та аргументи щодо питань, які стосувалися положення, визнаного застосовним, або шляхом повернення справи на новий розгляд районним судом, або в іншому процесуальному порядку з огляду на можливості, передбачені національним законодавством (див., *mutatis mutandis*, згадане рішення у справі «Клінік дез Акація та інші проти Франції» (*Clinique des Acacias and Others v. France*), пункти 38 – 43; рішення у справі «Прик'ян та Ангелова проти Болгарії» (*Prikyan and Angelova v. Bulgaria*), заява № 44624/98, пункти 42 – 53, від 16 лютого 2006 року та згадане рішення у справі «Чепек проти Чехії» (*Čeppek v. the Czech Republic*), пункти 51 – 60).

32. Насамкінець, стосовно твердження Уряду, що районний суд припустився помилки у застосуванні статей 1166 та 1167, оскільки не було встановлено, що працівники міліції несли відповідальність за будь-які незаконні рішення, дії чи бездіяльність, Суд зазначає, що районний суд посилався на фактологічні висновки, зроблені у вирoku від 26 березня 2004 року під час відповідного кримінального провадження, та дійшов своїх висновків на підставі наявних у нього доказів. Крім того, що важливо, апеляційний суд (i) не заперечив проти цих висновків, (ii) не зазначив, що вони були недостатніми для доведення згаданої бездіяльності працівників міліції під час їхньої операції із затримання викрадачів, та (iii) не припустив, що вказані

факти мали бути додатково встановлені або підтверджені під час будь-якого провадження, окрім проведеного, яке передувало ухваленню вироку судом, який розглядав кримінальну справу, 26 березня 2004 року.

33. З огляду на зазначене Суд вважає, що відсутність чітких підстав для зміни правової кваліфікації позову заявника апеляційним судом, який спочатку двічі задовольнив цей позов (див. пункт 10), а також висновок, зроблений внаслідок цього не на користь заявника і відсутність у нього можливості подати відповідні докази та аргументи у зв'язку зі зміною правової кваліфікації, мають розглядатися як повністю невинуватені та такі, що суперечать вимогам статті 6 Конвенції стосовно справедливості цивільного провадження і принципу змагальності судового процесу. В ухвалі від 25 липня 2011 року, якою Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних та кримінальних справ залишив без змін рішення апеляційного суду від 21 лютого 2011 року (див. пункт 15), також не було роз'яснене це питання, хоча у своїй касаційній скарзі заявник посилався на неправильне застосування норм матеріального права (там само).

34. Отже, було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції.

В. Тривалість провадження

35. У зауваженнях сторін (від 14 січня 2019 року) стосовно вимог заявника про справедливую сатисфакцію Уряд стверджував, що після повідомлення про справу Уряду 12 червня 2018 року заявник подав нову скаргу на тривалість цивільного провадження. Уряд запропонував Суду не розглядати цю скаргу.

36. Однак Суд зазначає, що листом від 23 жовтня 2012 року Уряд поінформували про ухвалення 16 жовтня 2012 року рішення повідомити Уряд про скаргу заявника на тривалість цивільного провадження.

37. Він також зазначає, що у цій справі провадження тривало з березня 2005 року до 25 липня 2011 року, тобто протягом шести років і чотирьох місяців. Розглянувши всі надані йому матеріали та з огляду на критерії, встановлені в його практиці з цього питання (див., серед багатьох інших джерел, рішення у справі «Фрідлендер проти Франції» [ВП] (*Frydlender v. France*) [GC], заява № 30979/96, пункт 43, ЄСПЛ 2000-VII), Суд вважає, що зазначена тривалість провадження не була надмірною чи необґрунтованою, особливо враховуючи, що протягом вказаного періоду справа розглядалася судами трьох інстанцій. Хоча було проведено декілька розглядів справи, на думку Суду, лише цей факт не виправдовує встановлення порушення Конвенції, особливо з огляду на те, що заявник не вказав жодного конкретного періоду

бездіяльності, відповідальність за який несли національні органи влади. Насамкінець, Суд вважає, що хоча відповідне провадження було важливим для заявника, він не посилався на жодну конкретну підставу, яка вимагала б від національних судів розглядати його справу з особливою терміновістю відносно інших справ, які ними розглядалися. Суд також не вбачає таких підстав.

38. З огляду на зазначене Суд вважає, що скарга є явно необґрунтованою та має бути відхилена відповідно до підпункту «а» пункту 3 та пункту 4 статті 35 Конвенції.

II. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 1 ПЕРШОГО ПРОТОКОЛУ ДО КОНВЕНЦІЇ

39. Заявник також скаржився за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції, що внаслідок відмови судів задовольнити його позов проти Міністерства внутрішніх справ України були порушені його майнові права. Зазначене положення передбачає:

«Кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений своєї власності інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права.

Проте попередні положення жодним чином не обмежують право держави вводити в дію такі закони, які вона вважає за необхідне, щоб здійснювати контроль за користуванням майном відповідно до загальних інтересів або для забезпечення сплати податків чи інших зборів або штрафів.»

1. Доводи сторін

40. Уряд стверджував, що скаргу заявника слід відхилити у зв'язку з невичерпанням національних засобів юридичного захисту, оскільки (i) він не подав позов проти Міністерства внутрішніх справ України, з вимогою визнати дії його працівників під час операції незаконними; та (ii) він не подав позов про відшкодування шкоди проти викрадачів згідно з нормами процесуального законодавства. Він також стверджував, що умови, передбачені застосовною у цій справі статтею 1177 Цивільного кодексу України, дотримані не були, оскільки апеляційний суд не вважав, що була встановлена неплатоспроможність викрадачів.

41. Заявник стверджував, що працівники міліції виступали гарантом збереження його грошей, тому він вимагав від них їхнього повернення. Крім того, до моменту затримання викрадачів вони витратили сплачені як викуп гроші і були неплатоспроможними, тому, на його думку, сенсу ініціювати провадження щодо них не було. Він подав певні документи, які свідчили, що викрадачі не мали майна, окрім одного з них, який був співвласником квартири.

2. Оцінка Суду

42. У цій справі Суд встановив порушення пункту 1 статті 6 Конвенції щодо несправедливості ініційованого заявником цивільного провадження. У зв'язку з цим Суд зазначає, що згідно з українським законодавством заявник має право звернутися за переглядом його справи з огляду на висновок Суду щодо недотримання національними судами статті 6 Конвенції у його справі (див. пункт 19; див. також рішення у справі «Бочан проти України» (*Bochan v. Ukraine*), заява № 7577/02, пункт 97, від 03 травня 2007 року; «Бочан проти України (№2)» [ВП] (*Bochan v. Ukraine (no. 2)* [GC], заява № 22251/08, пункт 18, ЄСПЛ 2015; «Сорокін проти України» [Комітет] (*Sorokin v. Ukraine*) [Committee], заява № 3450/09, пункт 30, від 18 грудня 2018 року та «Стриж проти України» [Комітет] (*Stryzh v. Ukraine*) [Committee], заява № 39071/08, пункт 36, від 16 січня 2020 року).

43. З огляду на зазначене та беручи до уваги висновки за пунктом 1 статті 6 Конвенції (див. пункти 24 – 34), Суд вважає, що немає необхідності розглядати ані питання прийнятності, ані суть скарги заявника за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції (див. згадані рішення у справах «Бочан проти України» (*Bochan v. Ukraine*), пункт 91 та «Бочан проти України (№2)» (*Bochan v. Ukraine (no. 2)*), пункт 68; а також рішення у справі «Андреєви проти Росії» [Комітет] (*Andreyevy v. Russia*) [Committee], заява №83399/17, пункт 23, від 28 січня 2020 року).

II. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

44. Стаття 41 Конвенції передбачає:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію.»

A. Шкода

45. Заявник вимагав 277 000 доларів США (далі – доларів) в якості відшкодування матеріальної шкоди, якої він зазнав внаслідок невдалого проведення операції працівниками міліції, та 15 000 євро в якості відшкодування моральної шкоди, зазначивши, що внаслідок подій 1998 року він став інвалідом, подальшого тривалого судового розгляду та стресу, якого зазнав.

46. Уряд заперечив проти цих вимог.

47. Суд вважає, що заявник не довів існування причинно-наслідкового зв'язку між встановленим порушенням і стверджуваною матеріальною шкодою; отже, він відхиляє цю вимогу. Однак Суд повторює, що відповідно до законодавства України заявник має право

звернутись за переглядом його справи у контексті висновку Суду щодо недотримання національними судами статті 6 Конвенції у його справі (див. пункти 19 та 24 – 34). Стосовно вимоги заявника про відшкодування моральної шкоди Суд присуджує йому 3 600 євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися заявнику.

В. Судові та інші витрати

48. Заявник також вимагав 3 500 євро в якості компенсації витрат на правову допомогу, понесених під час провадження у Суді (які, як він стверджував, включали ознайомлення з матеріалами справи, листування із Судом, складання відповідей на запити про надання інформації, переклад документів і вжиття інших дій, пов'язаний з представництвом його інтересів у Суді). Він надав рахунок від пані Гусевої на суму 108 000¹ гривень (далі – грн) за надання послуг, пов'язаних з представництвом його інтересів у Суді.

49. Уряд вважав, що зазначена скарга не була підтверджена жодними документами, і встановити точний характер наданих послуг було неможливо. Крім того, він вважав суму, яка вимагалася, надмірною та запропонував Суду зменшити її у випадку встановлення будь-якого порушення Конвенції у цій справі.

50. З огляду на наявні у нього документи та зазначені критерії Суд вважає за належне присудити суму у розмірі 1 000 євро в якості компенсації витрат, понесених під час провадження у Суді, та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися заявнику.

С. Пеня

51. Суд вважає за належне призначити пеню на підставі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО,

1. *Оголошує* прийнятною скаргу за пунктом 1 статті 6 Конвенції на несправедливість цивільного провадження, а скаргу за цим самим пунктом на тривалість провадження – непринятною;
2. *Постановляє*, що було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції у зв'язку з несправедливістю цивільного провадження;

¹ Приблизно 3 357 євро на той момент

3. *Постановляє*, що немає необхідності окремо розглядати скаргу за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції;
4. *Постановляє*, що:
 - (a) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції держава-відповідач повинна сплатити заявнику такі суми, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:
 - (i) 3 600 (три тисячі шістсот) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися, в якості відшкодування моральної шкоди;
 - (ii) 1 000 (одна тисяча) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися заявнику, в якості компенсації судових та інших витрат;
 - (b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;
5. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.

Учинено англійською мовою та повідомлено письмово 14 січня 2021 року відповідно до пунктів 2 і 3 Правила 77 Регламенту Суду.

Віктор Соловейчик
(*Victor Soloveytschik*)
Секретар

Сіюфра О'Лірі
(*Siofra O'Leary*)
Голова